

Nr 594

Av herr Hedlund m. fl., *angående de mindre och medelstora företagens finansieringsproblem.*

(Lika lydande med motion nr 493 i Första kammaren)

Det svenska näringslivets utveckling är beroende av att nya möjligheter öppnas för företagen att anskaffa riskvilligt kapital. Sedan år 1961 har industriinvesteringarna stagnerat. Förklaringarna på detta förhållande kan vara många, men de skäl som främst framförts har varit krympta vinstmarginaler och att en viss återhämtning inträtt efter de stora investeringar som gjordes omkring år 1960. Det ligger i samhällets intresse att inte endast låta sig nöja med ett konstaterande av faktum. Det måste ses som en av de viktigaste uppgifterna för den ekonomiska politiken och för planeringen av de offentliga investeringarna att bereda tillräckligt utrymme för investeringarna inom det privata näringslivet. För att kunna lösa denna uppgift fordras emellertid kunskaper om utvecklingen inte bara i stort utan också i dess detaljer.

På grund av minskning i tillgången på arbetskraft, beroende på de låga födelsetalen under 1950-talet, förlängd utbildningstid och ogynnsamma förskjutningar i befolkningens ålderssammansättning kommer produktionen under de närmaste åren att bli mer och mer beroende av kapitalkrävande rationaliseringar och utvecklingsarbete för att kunna vidmakthålla den höga ökningstakten. Erfarenheten visar dock att ett ensidigt tillskott av en produktionsfaktor kräver insatser betydligt överstigande dem som krävs vid en ökning av flera faktorer för att uppnå en viss produktionsökning. En förbättrad effektivitet kan ge ordentligt tillskott till framstegstakten men kräver också stora kapitalinsatser för forskning och exploatering av företagens innovationer. Kravet på en mera kapitalintensiv produktion kommer såvitt nu kan bedömas att också inom en överskådlig framtid medföra ett fortsatt knappt utrymme på kapitalmarknaden.

Både det rådande läget på industriinvesteringarnas område och den skisserade tänkbara utvecklingen kräver oavlätlig uppmärksamhet, och det måste vara ett gemensamt intresse av stor vikt för såväl samhället som det enskilda näringslivet att dessa frågor blir så ingående analyserade som möjligt. Det torde vara en ganska allmän uppfattning att den nuvarande marknadsmekanismen är ofullkomlig, när det gäller att försörja de mindre och medelstora företagen med riskvilligt kapital. Till denna grupp företag bör i detta avseende räknas alla som är utestängda från en reguljärt fungerande

1 — Bihang till riksdagens protokoll 1965. 4 saml. Nr 594—600

rande aktiemarknad för sin finansiering. Tyvärr finns det inte någon statistik tillgänglig, som täcker hela denna sektor av näringslivets finansiering. De uppgifter som sammanställs av statistiska centralbyrån angående företagens intäkter och kostnader m. m. och nationalbudgetens kalkyler över företagens sparande är alltför ofullständiga, och kreditmarknadsstatistiken är ofta mera anpassad för att tillgodose respektive inspektioners kontrollbehov gentemot kreditinstitutionerna än för att ge en klar bild av de mindre och medelstora företagens finansieringsproblem. Dessa brister påpekades för övrigt redan i den utredning (SOU 1961: 64) som senast behandlade småföretagens kreditproblem.

Flera faktorer har verkat i ogynnsam riktning, när det gäller de mindre och medelstora företagens finansiering. Med den tänkbara utvecklingen mot en alltmera kapitalintensiv produktion kommer det mindre företags finansieringsproblem att accentueras. Om inte deras problem är kända kan samhället gå miste om de goda idéer av kommersiell eller teknisk natur, som kommer fram inom de mindre företagen men som inte kan exploateras på grund av begränsade finansieringsmöjligheter. Riskerna är ofta större vid exploatering av en ny teknik eller en oprövad uppfinning än vid expansion med utnyttjande av en redan tillämpad produktionsmetod. Företag med progressiv beskattning påverkas i hög grad i sina möjligheter till självfinansiering samtidigt som dessa mindre företag ofta fungerar som underleverantörer med obetydligt utrymme för avskrivning av varulager. I en tid med snäva kreditrestriktioner finns det goda skäl anta, att det mindre företaget — i den mån det är beroende av bankkrediter för sina investeringar — drabbas hårdare än det större vid en ytterligare skärpning på kreditmarknaden. Det mindre företaget har också ofta en relativt sett sämre tillgång på kreditvärdiga säkerheter och saknar dessutom det stora företags inflytande på kreditgivare, stat och kommun. Det kan också ligga i kreditgivarens intresse ur kostnadssynpunkt att hellre arbeta med ett stort lån än flera små.

Det torde inte vara någon överdrift att påstå, att svårigheterna att skaffa riskvilligt kapital i ett skärpt kreditläge först gör sig gällande för de mindre och medelstora företagen dels av institutionella skäl och dels på grund av sämre självfinansieringsförmåga. Det underkapitaliserade företaget befinner sig definitivt i underläge i hård konkurrens, och otillräckligt eget kapital verkar hämmande på investeringsviljan och i varje fall på förmågan.

Olika utredningar har visat hur självfinansieringsgraden definierad som det procentuella förhållandet mellan bruttosparande och bruttoinvesteringar inkl. lagerförändringar för den svenska industrien som helhet minskat under 1960-talet. Utvecklingen innebär dock stora skillnader mellan olika näringsgrenar. Så har t. ex. skogs- och träindustrien samt jord- och stenindustrien fått vidkännas den största nedgången i självfinansieringsgraden. Det finns all anledning anta att variationerna är stora inte bara mellan olika industrigrenar utan också mellan olika företagstyper och företagsstorlekar

antingen man mäter denna efter antalet anställda eller omsättning. Vilken uppfattning man än har om självfinansieringsgradens storlek, så bör man kunna enas om att dess nedersta gräns befinner sig där den tillfredsställer kravet på reinvesteringar.

Det hävdas ofta, att en för långt gående självfinansiering verkar konserverande på industristrukturen och dessutom kan ha icke önskvärda effekter på inkomst- och förmögenhetsfördelningen i samhället. Med lika stor rätt kan hävdas, att företag med största möjligheterna till självfinansiering inte nödvändigtvis har de bästa investeringsprojekten. För att tillvarata de bästa utvecklingsmöjligheterna inom näringslivet och kunna använda de bäst verkande medlen vid varje tillfälle genom ett smidigt fungerande finansieringssystem fordras en bättre tillgång på fakta om de mindre och medelstora företagens självfinansiering och problem vid kapitalanskaffning än vad nu är fallet.

Med hänvisning till det ovan nämnda får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en utredning av de mindre och medelstora företagens finansieringsproblem med särskild hänsyn till självfinansieringen och dess effekt på investeringsviljan samt om möjligheterna till en mera fullständig och kontinuerlig statistik beträffande kapitalanskaffningen i dessa företag, i enlighet med vad ovan anförts.

Stockholm den 27 januari 1965

Gunnar Hedlund

Nils G. Hansson

S. G. W. Wahlund

i Skegrie

Sven Vigelsbo

John Eriksson

Harald Larsson

i Bäckmora

i Hedenäset

Gunnar Larsson

Gustaf Svensson

i Luttra

i Vä